

Dr. M. Emir Göka

TALEPLERİN YARIŞMASI

onikilevha
TANIMLI YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	VII
Kısaltmalar Cetveli.....	XXIII

Giriş

I. Sorun.....	1
II. İncelemenin Konusu ve Sınırlandırılması.....	4
III. “Yarışma” Terimi	5

Birinci Bölüm

Roma Hukukunda ve Ortak Hukukta Yarışma Sorunu ve Taleplerin Yarışmasının Gelişimi

I. Roma Hukukunda <i>Actio</i> ’ların Yarışması	11
A. Klasik Roma Hukukunda	11
1. <i>Actio</i> ’lar Sisteminin Sonucu Olarak <i>Actio</i> ’ların Yarışması	11
2. Usuli Tükenme.....	20
a. Aynı <i>Actio</i> Bakımından.....	20
b. Yarışan <i>Actio</i> ’lar Bakımından	23
B. <i>Iustinianus</i> Döneminde	26
1. Sistem Dışı Yargılamanın Yerleşmesi ve <i>Actio</i> Kavramındaki Değişim	26
2. <i>Actio</i> ’ların Yarışmasının Bir Maddi Hukuk Sorunu Haline Gelmesi	28
II. Ortak Hukuktaki Önemli Gelişmeler ve Davaların Yarışması	29
A. 19. Yüzyıla Kadarki Önemli Gelişmeler	30

1. Orta Çağ'da Klasik Roma Hukukunun <i>Actio</i> 'lar Sistemine Geri Dönüş	30
2. Yeni Çağ'da <i>Actio</i> 'lar Sisteminin Etkisini Yitirmeye Başlaması ve Hakim Hukuku Re'sen Uygulamasının Gelişimi	34
B. 19. Yüzyıl Alman Öğretisinde Davaların Yarışması	39
1. Geleneksel Davaların Yarışması Öğretisi	39
2. <i>von Savigny'nin</i> Öğretisi ve Etkileri	42
a. Davaların Yarışmasının Tek Esaslı Belirleyici Unsuru Olarak Hukuki Konu ya da Amacın Özdeşliği	43
b. Tam Yarışma ve Kısmi Yarışma	45
3. Tarafların Özdeşliğinin de Davaların Yarışmasının Esaslı Belirleyici Unsuru Olarak Kabulü	46
III. Dava Kavramının Yarışma Öğretisinin Odağından Çıkması	50
A. Maddi Hukuk Talebi	50
1. Kavram	50
a. <i>Windscheid'in</i> Öğretisi	50
aa. Davaların Yarışmasından Taleplerin Yarışmasına	50
ab. <i>Windscheid'in</i> Talep Kavramı	57
b. Modern Talep Kavramı	59
ba. Kanuni Düzenlemelerde Zamanaşımının Konusu Olarak "Talep" Kavramı ve Zamanaşımı Def'inin Engellediği "Dava Edilebilirliğin" Açıklanması	59
bb. Talebin Alacak Hakkıyla İlişkisi	70
i. Görüşlerin Açıklanması	70
ii. Değerlendirme	86
c. Maddi Hukuk Talebi ve Usuli Talep	90
ca. Genel Olarak	90
cb. Maddi Hukuk Talebinin Bireyselleştirilmesi	93
i. Alacaklı ve Borçlunun Şahsı	94
ii. Talebin İçeriği	95
iii. <i>Exkurs</i> : Talep Sebebi Kavramı	98
iv. Hukuki Sebep	101

v. Vaka.....	109
vi. Sonuç	113
cc. Usuli Talebin Bireyselleştirilmesi.....	114
i. Hukuki Sebebin Bireyselleştirmede Dikkate Alınmaması.....	116
ii. Dava Arkadaşlığının Usuli Talep Sayısına Etkisi .	122
iii. Tek Parçalı Usuli Talep Teorisine Göre Bireyselleştirme ve Bunun Sonuçları.....	124
2. Yarışmanın Konusunun Talepler mi Yoksa Talep Temelleri mi Olduğu	140
B. Yenilik Doğuran Haklar	143
IV. Davaların ve Taleplerin Yarışmasına İlişkin Bazı Düzenleme Çabaları.....	145
V. Ara Değerlendirme	148

İkinci Bölüm

Taleplerin Yarışmasının Normların Yarışması Sistemindeki Yeri

I. Hukuk Normunun Yapısı.....	160
A. Olgular Bütünü.....	160
1. Genel Olarak	160
2. Unsur Olgulara Verilecek Anlamın Önemi ve Olgular Bütününde Boşluk Bulunabilmesi	163
B. Hukuki Sonuç	168
1. Genel Olarak.....	168
2. Esas ve Yan Sonuçların Toplamı Olarak Hukuki Sonuç	169
II. Birden Fazla Normun Olgu Bütünlerinin ve Hukuki Sonuçların Birbiri Karşısındaki Durumları.....	172
A. Karşılaştırmaya Duyulan İhtiyaç ve Yüklenen Anlam	172
B. Olgu Bütünlerinin Birbiri Karşısındaki Durumları.....	175
1. Tam Farklılık	175

2. Özdeşlik	176
3. Özellik	179
4. Kesişme	189
5. Karşılaştırmada Soyut Olgu Bütünlerinin Dikkate Alınması	190
C. Hukuki Sonuçların Birbiri Karşısındaki Durumları	192
1. Kapsamları Bakımından.....	192
2. Uyuşmaları Bakımından	195
a. Hukuki Sonuçların Özdeşliği.....	197
b. Hukuki Sonuçların Farklılığı.....	199
c. Hukuki Sonuçların Çatışkısı	199
III. Normlar Arasında Yarışma İlişkisinin Kurulması.....	203
A. Normların Yarışması Kavramı	203
B. Normların Yarışması Kavramının ve Üzerine Bina Edilen İki Basamaklı Yöntemin Bazı Yönlerden Yetersizliği	212
1. “Aynı Hayat Olayı” ya da “Aynı Vakıa” Üzerinden Çizilen Sınır Sebebiyle	213
2. “Birden Fazla Normun Olgular Bütününe Sağlanması” Şartı Sebebiyle	219
C. Ara Sonuç.....	221
IV. Normlar Arasındaki Yarışma İlişkisinin Çözümlemesi	224
A. Normu Dışlayıcı Yarışma.....	228
1. Kavram	228
a. Genel Olarak	228
b. “Kanunların Yarışması” Kavramı ve Dışlama Teorisinin Gelişimi	236
c. Dışlama ve İlga	241
d. Normu Dışlayıcı Yarışma ve Seçimlik Yarışma.....	245
e. Dışlayan Talep Temeline Bağlı Talep Hakkının Ortadan Kalkmasının Dışlama Sonucunu Etkilememesi	247
2. Normların Arasındaki Öncelik İlişkisinin Belirlenmesi	253
a. Şekli-Kavramsal Yaklaşım	254

aa. Özelliğe Dayanan Öncelik İlişkisi	256
i. Genel Olarak	256
ii. Özelliğe Dayanan Öncelik İlişkisinin Şartı Olarak Tür-Cins İlişkisi.....	259
iii. Hukuki Sonuçların Çatışkısında Özelliğe Dayanan Öncelik İlişkisi	261
ab. Kesişen Olgu Bütünlerinin Mevcudiyetinde Taleplerin Yarışması Karinesi.....	261
ac. Özdeş Olgu Bütünlerinin Mevcudiyetinde Dışlama Yasığı	263
b. Şekli-Kavramsal Unsurlar ile Değerlendirmeye Dayalı Unsurları Birleştiren Yaklaşım	263
ba. Özellik İlişkisinin Mevcudiyetinde.....	266
i. Normun Uygulama Alanının Korunması Fikrine Dayanan Öncelik İlişkisi	266
ii. Normun Amacının Bertaraf Edilmemesi Fikrine Dayanan Öncelik İlişkisi	268
bb. Kesişme İlişkisinin Mevcudiyetinde.....	269
i. Normun Uygulama Alanının Korunması Fikrine Dayanan Öncelik İlişkisi	269
ii. Normun Amacının Bertaraf Edilmemesi Fikrine Dayanan Öncelik İlişkisi	271
iii. Taleplerin Yarışmasını Kabul Etmenin Pratikteki Anlamsızlığı Fikrine Dayanan Öncelik İlişkisi	278
c. Tamamen Değerlendirmeye (Tüketici Düzenlemeye) Dayalı Yaklaşım.....	279
3. Değerlendirme.....	282
a. Şekli-Kavramsal Yaklaşımın Değerlendirilmesi.....	282
b. Şekli-Kavramsal Unsurlar ile Değerlendirmeye Dayalı Unsurları Birleştiren Yaklaşımın Değerlendirilmesi.....	294
c. Tamamen Değerlendirmeye (Tüketici Düzenlemeye) Dayalı Yaklaşımın Değerlendirilmesi	304
d. Sonuçlar.....	310

4. Somut Olayda Olgular Bütünü Sağlanmamış Bir Talep Temeline Dışlayıcı Etki Tanınması	313
a. Genel Olarak	313
b. İsviçre Federal Mahkemesi'nin <i>Rathgeb</i> Kararı	319
B. Taleplerin Yarışması.....	333
1. Normu Dışlayıcı ve Seçimlik Yarışmanın Yokluğu	334
2. Ekonomik Amacın Özdeşliği	335
a. Görüşlerin Açıklanması	336
b. Değerlendirme	340
3. Tarafların Özdeşliği.....	353
C. Kümülatif Yarışma.....	372
D. Seçimlik Yarışma	376
1. Kavram	376
2. Taleplerin Yarışmasından Ayırt Edilmesi	382

Üçüncü Bölüm

Taleplerin Yarışmasının Temeli ve Amacı, Taleplerin Yarışmasına İlişkin Teoriler, Taleplerin Yarışmasının Sonuçları ve TBK m. 60 Düzenlemesinin Değerlendirilmesi

I. Taleplerin Yarışmasının Temeli ve Amacı	387
II. Taleplerin Yarışmasına İlişkin Teoriler	396
A. Tartışmanın Özü.....	396
B. Taleplerin Yarışması Teorisi	403
1. Her Talep Temelinden Ayrı Bir Yarışan Talebin Doğması.....	403
a. Genel Olarak	403
b. Yarışan Talepler Üzerinde Ayrı Ayrı Tasarruf İmkânı	408
2. Yarışan Taleplerin Birbirini Etkileyebilmesi	413
a. Genel Olarak	413

b. Etkinin Açıklanması.....	424
ba. Etkinin Temeli ve Dışlamadan Farkı.....	424
bb. Etkinin Yöntemi.....	429
bc. Etkinin Kıyastan Farkı.....	434
C. Talep Normlarının Yarışması Teorisi	437
1. Talep Normlarının Yarışması Durumlarında.....	438
a. Birden Fazla Kez Temellendirilmiş Tek ve Yeknesak Talep.....	438
aa. Genel Olarak	438
ab. Tek ve Yeknesak Talebin Kabulünde İzlenen Yöntem	443
b. Tek ve Yeknesak Talebe Uygulanacak Düzenlemeler ve Bu Talebin Hukuki Niteliği	446
ba. Uygulanacak Düzenlemeler	446
bb. Hukuki Niteliği	451
c. Tek ve Yeknesak Talep Kurgusunun Daha İsaabetli Olduğu İddia Edilen Yönler	452
2. Taleplerin Yarışması Durumlarında.....	458
D. Yargıtay İçtihadı.....	458
E. Değerlendirme.....	459
III. Taleplerin Yarışmasından Kaynaklanan Başlıca Sorunlar ve Çözümleri	470
A. Maddi Hukukta.....	471
1. Yarışan Talepler Üzerindeki Tasarruflar Bakımından	471
a. İfa.....	471
b. İbra	477
c. Sulh	477
d. Yenileme.....	478
e. Alacağın Devri.....	478
f. Sorumsuzluk Anlaşması.....	478
2. Yarışan Taleplerin İleri Sürülmesi Bakımından.....	481

a.	Muacceliyet.....	481
aa.	Genel Olarak	481
ab.	İfa İmkansızlığındaki Özel Durum	482
b.	Zamanaşımı	488
ba.	Zamanaşımı Süresi.....	488
bb.	Zamanaşımının Başlangıcı.....	489
bc.	Zamanaşımının Kesilmesi	496
bd.	Zamanaşımı Def'i.....	502
c.	Borçlu Temerrüdünün Başlangıcı	502
d.	Yenilik Doğuran Hakların Yarışmaya Dahil Olması	512
da.	Genel Olarak	512
db.	Yarışan Yenilik Doğuran Haklardan Birinin Kullanılmasının Etkisi	515
dc.	Yarışan Yenilik Doğuran Haklardan Hangisinin Kullanıldığının Tespiti Sorunu ve Sebep Belirtme Zorunluluğuyla İlgili Tartışmalar.....	521
3.	Yarışan Taleplerin Teminat Kapsamında Kalması Bakımından	530
B.	Medeni Usul Hukukunda	535
1.	Hakimin Hukuku Re'sen Uygulaması	536
a.	Hakimin Vakıaların Altlanabildiği Tüm Talep Temellerini İnceleme Ödevi	536
b.	Davacının En Lehine Olan Hukuki Sebebin Uygulanması.....	539
c.	Davacının ya da Tarafların Belli Bir Hukuki Sebeple Hakimi Bağlayamaması.....	548
ca.	Hakimin Hukuki Sebeple Bağlı Tutulamayacağına Savunan Görüş.....	548
cb.	Hakimin Hukuki Sebeple Bağlı Tutulabileceğini Savunan Görüş.....	550
cc.	Yargıtay ve İsviçre Federal Mahkemesi İçtihatları.....	556
cd.	Değerlendirme	559

ce. <i>Exkurs</i> : Davacının Bir Hukuki Sebebe “Dayanması”nın Anlamı.....	568
2. Görev ve Yetki.....	569
IV. TBK m. 60 Düzenlemesinin Değerlendirilmesi.....	580
A. Bir Sistemin Parçası Olarak TBK m. 60.....	580
B. <i>Widmer/Wessner</i> Tasarısı’ndaki Yarışma Sistemi	582
1. Açıklanması	582
2. Değerlendirme.....	590
C. TBK m. 60 Düzenlemesinin Uygulama Alanı	595
1. Görüşler	596
2. Değerlendirme.....	597
D. TBK m. 60 Düzenlemesinin Hükmü	601
1. Alternatif Uygulama İlkesi.....	601
2. “En İyi Giderim İmkânı Sağlayan Sorumluluk Sebebi” İfadesinin Anlamı ve Taleple Bağlılık İlkesine İstisna Getirmemesi.....	605
3. “Zarar Gören Aksini İstemiş Olmadıkça” Eklemeinin “Tevili” ve Hakimin Hukuku Re’sen Uygulaması İlkesinin İstisnası Sayılmaması	608
a. Eklemeinin Gerekçesi.....	608
b. Görüşler ve Değerlendirme.....	609
Sonuç.....	619
Kaynakça.....	635